

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Directorivm Inqvisitorvm F. Nicolai Eymerici Ordinis Prædicatorum

Nicolaus <Eymericus>

Venetiis, 1607

Quaestio 32. Quis p[ro]prie et vere dicat h[a]ereticus.

urn:nbn:de:hbz:466:1-13589

hinc in summa verbo hereticus, nu. 1. et Conradus
Brannus lib. 1. de heret. ca. 2. malos ite refert: Pau-
lus Grillandus tract. de heret. q. 2. et Gondissalvus
tract. de heret. q. 1. et Zanchinus de heret. capi. 2.
ubi numerat decem modos. Plurimos affert Carra-
rius tract. de heret. num. 6. et multis sequentibus
inter hos tamen modos multi sunt in propriis, quam-
vis horum labor non prorsus videatur vanus: et in-
tilis non tamen est valde necessarius, cum omnis he-
reticus ad octo illa capita reduci possit, quae posu-
imus supra in hac 2. parte super q. 2. Canonice vero
communitur enumerantur hos modos quibus, qui potest
dici hereticus, in ca. firmissime extra de heret. ubi
glo. in verbis hereticum plurimos item affert Re-
pertorium inquisitorum verbo hereticus.

QUESTIO XXXII.

Qui proprie & vere dicatur
hereticus.

S. M. M. A. R. I. K. M.

1. Hereticum proprie duo constituunt, et qua-
2. Duo requiruntur, ut quis sit catholicus.
3. Quae sint illa, in quibus errare cum pertinacia
facit hereticum.
4. Indirecte ad fidem pertinent, contenta in sacra
scriptura.
5. Et quae ab Ecclesia definita sunt, ut fide cre-
denda.
6. Tria in genere credenda ab omni Christiano.
7. Pertinacia in voluntate per se, et rationem heret-
8. Pertinacia errantis in fide duobus modis cogno-
9. Hereticus quis proprie dicitur.

Regulam secundam quaestio est. Hare-
ticus proprie dicitur, & in rei verit-
tate, ac secundum theologiam, at-
que iura, quis dicitur est, & cen-
sendus non potest esse hereticus.

1. Ad hanc respondemus, quod duo sunt qua-
faciunt taliter hereticum proprie & comple-
tae. Primum se tenet ex parte intellectus, & illu-
d est iniquum, & durissimum: hoc est, ut
eorum, quae sunt fidei, sit error in mente, sive in
intellectu. Secundum se tenet ex parte volunta-
tis seu affectus: & istud est perfectum & comple-
tissimum: hoc est, ut de illo errore credendo sit
pertinacia in voluntate: ubi enim haec duo con-
currunt, hereticum perfecte faciunt.

2. Sicut enim ad esse catholicum duo requirun-
tur, scilicet eorum quae fidei sunt credentia in me-
te, & in credendo firma adhesio in voluntate: &
si vnum horum deest, catholicus non est: ita per
oppositum, ad hoc quod aliquis sit hereticus, duo
oportet inesse, scilicet, quod eorum quae sunt fidei
habeat errorem in mente, & quod de tali errore
credendo, habeat pertinaciam in voluntate: & si

vnum earum deest, hereticus proprie & per se
dicte quis non foret. His concordat sanctus Thom.
in 4. Sententiarum: & alij theologi & iuristas.

3. Quae autem loquendo de primo, sint illa, quae
fidei sunt, & a quolibet catholico, explicite vel
implicite credenda sunt, & quorum error in me-
te cum pertinacia in voluntate facit hereticum:
(ut praedicatur) declarant doctores theologi &
praesertim sanctus Thom. 1. parte summe, q. 32.
artic. 4. & 2. q. 1. artic. 2. dicentes, quod sunt
duo in genere, sed tria in specie. Nam ad fidem
quaedam pertinent directe, quaedam indirecte:
directe quidem, ut articuli fidei, qui sunt Chri-
stianae religionis fundamenta, & in sacra theologia:
prima principia; & haec a quolibet catholico, tan-
quam vera & catholica sunt supponenda, ac etiam
explicite vel implicite credenda, attentis catholi-
corum status, officio, & conditione, ut dictum est
supra in parte 1. q. 4. & 12.

4. Indirecte vero ad fidem pertinet tanquam cre-
denda omnia illa, ad quorum abnegationem, &
corruptionem, sequitur abnegatio, & corruptio
fidei articulorum, & sunt duos. Primum est om-
nia ea, quae sunt in sacra scriptura, quorum libri
canonici appellantur, hoc est, quae in Biblia con-
tinentur, quae a spiritu sancto credimus firmiter
reuelata. De quibus libris dicit Augustinus in
epistola ad Hieronymum, & recitatur 9. dist. 1.

Ego solis eis scriptorum libris, qui canonici
appellantur, didici hunc honorem defer-
re, ut nullum auctorem eorum errasse ali-
quid firmiter credam; illos autem ita se-
go, ut quantalibet sanctitate polleant, non
ideo verum putem, quia ipsi ita senserunt.
Ad abnegationem, seu corruptionem, aut in toto
vel in parte istorum sacrorum librorum, sequitur
corruptio articulorum, cum in dictis libris articu-
li continentur. Nam si quis non crederet omni-
bus contentis in dictis libris, consequenter in di-
recte posset idem sentire de articulis. Nam si spi-
ritus sanctus non reuelauit, aut si reuelauit non
verum dixit in vna parte, consequenter nec in alia.

5. Secundum quod ad fidem pertinet indirecte,
est, omnia quae sunt per Dei Ecclesiam determi-
nata ut fide tenenda, sive in quattuor concilijs
sive in constitutionibus post factis ut fide tenen-
dis: quae quidem declaratur ad fidem pertinere,
quia in dictis libris canonicis videtur contineri.
6. Ex quibus patet, quod tria sunt fidei mente
credenda, scilicet articuli fidei, sacra scriptura, &
hoc est libri canonici in Biblia contenti: & ea
quae sunt per Ecclesiam determinata ut fide tamen
tenenda, ut dicit Augustinus in secundo libro de
baptismo: Et per consequens praedictorum op-
positum pertinaciter affirmans, hereticus est ha-
bendus: Et in probationem huius, haeretes recol-
lecte, & haeretici nominati sunt. 24. quest. 3. cap.
quidam haeretici. Nam quidam eorum suis he-
resibus contradicunt fidei articulis: quidam sa-
cris scripturis, videlicet libris praedictis canoni-
cis: quidam sacris canonibus, & declarationibus
per Ecclesiam factis ut fide tenendis: quare

con-

cap. Ego so.

super 300

concluditur quo ad primum, quod habere alicuius istorum trium errorem in mente, facit hereticam initiatiue & dispositiue.

7. Loquendo uero de secundo, quæ scilicet est illa pertinacia in voluntate, quæ habentem errorem illorum, quæ sunt fidei, in mente, facit hereticum perfectiue, & completiue, declaratur ex verbis Beati Thomæ: ubi prius, quod aliquis habetur habere pertinaciã in voluntate duobus modis, siue in duobus casibus.

8. Primus est, quando a iudice fidei quis vocatus utpote à domino nostro Papa, vel eius inquisitore, ab eo delegato, seu ab ipso Episcopo ordinario, informatur ab eodem iudice, & clare ad oculum sibi ostenditur, quod illud, quod tenet, est contra articulum fidei vel prædictam scripturã, vel determinationem Ecclesiæ ut de fide factam & nihilominus perseverat in suo errore, tunc patet clare habere pertinaciã in voluntate. Secundus casus est, & magis pertinaciæ ostensivus, quando quis post deprehensionem sui erroris, ad mandatum iudicis fidei antedicti non vult ab eo errore resilire, illum abiurando, & satisfactionem congruam exhibendo. Iste casus patet clare extra de heret. cap. ad abolendam. §. presenti. Quæ concluditur quoad secundum, quod habere pertinaciã in voluntate illorum quæ sunt fidei quorum habet errorem in mente, facit hereticum completiue.

9. Ex quibus liquet clare, quod proprie hereticus est ille, qui habet eorum quæ sunt fidei, errorem in mente, & pertinaciã in voluntate: quod clare ostenditur, quando post deprehensionem erroris ea renuit abiurare.

COMMENT. LVII.

Postquã superiori quæstione docuit quot modis possit quis vocari hereticus, inter quos, ut monui, nonnulli sunt improprij, nunc exactissima diligentia demonstrat, quis vere & proprie hereticus dicatur repetens fontes & initia unde hæresis error oriatur.

Quot requiratur, ut quis dicatur hereticus.

Ad hæc respondemus, quod duo sunt quæ faciunt aliquem hereticum. Sed huic dicto uidentur aduersari communitis Theologorum & Canonistarum sententiæ, qui ad minus tria postulãnt, ut quis vere & proprie hereticus dicatur: primum ut fidem catholicam sit professus, id est, ut sit baptizatus: alterum, error in intellectu eorũ quæ fidei sunt: tertium, pertinaciã in voluntate. Alfonso Casirus lib. 1. c. 7. de iustia hæret. punitio. Tabienfis in sum. verbo, hereticus. nu. 1. vers. unde ad hoc quod proprie, & copiosius ibidem. §. 2. nu. 26. vers. vige simo quinto notandum, quod hæresis. Simancas de eccl. thol. insti. tit. 3. nu. 4. Albertinus tract. de agnos. assertio. q. 2. num. 2. ubi quinque dicit exigis quæ ad hæc tria reduci possunt. Covarruias lib. 3. ca. 1. nu. 2. varia. resolut. vers. hinc sanè deducitur. Conradus Brunus li. 1. c. 2. de hæret. Anonimus in sum. par. 2. tit. 12. cap. 5. §. 1. Ioannes Roias. tract. de hæret.

par. 1. nu. 40. cum sequent. Melchior Canus lib. 2. cap. 8. de locis theologis, & alij quos libens omittos, quæ non inepte inferri possunt ex Beato Thoma 2. 2. q. 11. artic. 2. ex cuius sententia optime colligitur hoc loco Eymericus, in initium hæresis proficisci ex errore intellectus seu mentis: complementum vero esse de pertinaciã, quia quis obdurato animo repugnat veritati catholice obedire.

Ceterum quamuis primum illud requisitum ad constituendum hominem hereticum omiserit Eymericus, non est reprehendendus, quia id supponit verum manifestum: exploratissimũ enim est apud eruditos, neminẽ posse esse vere & proprie hereticum, nisi sit prius per baptismum Christianam religionem professus.

Nam ad fidem quãdam pertinent directe, quãdam indirecte. Idem tradidit Eymericus p. 1. q. 7. & q. 12. hic vero occasione nouæ disputationis repetiuit. Hæc paucis mutatis, sententia tamen prorsus eadem seruata, transtulit hinc in sum. mam Tabienfis, verbo, hereticus. §. 2. nu. 26.

Hoc est quæ in Biblia continentur. Biblia plurali numero per excellentiam dicuntur libri sacri seu canonici, quorum autem est Deus, de quibus dixi supra hæc parte super q. 23.

De quibus libris dicit Augustinus in epistola ad Hieronymum. Habetur hæc epistola in 2. tomo operum diuini Augustini, & sic epistola non. 19. et quoniam sæpe meminit Eymericus huius loci, quem truncatum sæpe citat ex Gratiano c. ego solus. dist. in 9. placuit ex ipsius Augustini fonte megrum referre. habet autem ita: Ego enim facere charitati tuæ, solis eis scripturarũ libras, quatum Canonice appellantur, didici hinc timorem honoremque deserere, ut nullum eorum auctorem scribendo aliquid errasse firmissime credam: ac si aliquid in eis offerendo litteras quod videatur contrariũ veritati, nihil aliud quam vel mendosum esse codicem, vel interpretum non adhibendum esse quod dictũ est, vel me minime intellectum non ambigam. Alios autem ita lego, ut quantalibet sanctitate doctrinaque præ polleant, non ideo verũ putem, quia ipsi ita senserunt: sed quia mihi vel per illos auctores Canonicos, vel probabili ratione, quod a vero non abhorreat, persuaderi poterunt. hæc ille.

Quia in dictis libris canonicis videntur contineri. Ita emendari contra omnes nam in Bononiensi & Sabellano, Canonibus legebatur, in codice Cardinalis de Gabarra Canones, sed perperam quibus nulla constabat sententia. sensus autem totius loci est: Quæ sunt per Ecclesiam definita ut de fide tenenda, ad fidem pertinentis, quia in dictis libris canonicis videntur contineri. nam licet expresse non contineantur in ipsiis libris sacris, tamen Ecclesia definiendo aliquid, auctoritate librorum sacrorum nitetur, quorum auctoritas, ut dixi super quaest. 23. huius partis, necessarium præbet argumentum ad definiendum, eas quæ fidei sunt.

Et per consequens prædictorum oppositum pertinaciter affirmans hereticus non habedus. Idem dixit supra q. 2. Nihilominus tamen multis alijs modis aliquis dici potest vere & proprie hereticus.

QVAESTIO XXXIII.

De Hæreticis tum manifestis, tum secretis.

S Y M M A R I U M.

- 1. Manifesti hæretici quomodo dicantur.
- 2. Et qui secreti.

TRigefimateria quasi. est. Hæretici manifesti, & secreti, qui, & quot modis dicendi sunt?

R. Ad hanc respondemus, quod istam quaest. proposuerunt canonici, seu capit. sedis Eccl. Tholof. domino Innoc. Papæ III. quib. respondet per hæc verba, vt patet extra de verb. sign. lib. 5. cap. super quibusdam. vbi sic dicitur: Super quibusdam mandatorum articulis: Et infra: Tua deuotio postulauit à nobis, quod sint dicendi hæret. manifesti. Super quo tibi duximus respondendum, illos intelligendos esse manifestos hæret. qui contra fidem catholicam publicè prædicant, aut profitentur, seu defendunt eorum errorem, vel qui coram prælatis suis conuicti sunt, uel confessi, uel ab eis sententialiter cõdemnati super hæretica prauitate.

† Dicitio, eorum, deest in antiquis edicibus Gregorianis.

2. Hæretici vero secreti per oppositum dicendi sunt, qui eorum, quæ sunt fidei, habent errorem in mente, & pponunt habere pertinaciã in voluntate: sed tamen verbo, vel facto exterius nõ ostendunt.

COMMENT. LVIII.

Hæretici manifesti. De hæretic. manifestis agunt Hæretic. Zabari. Panorm. Anto. de Burtio, & cõter Canonista in c. super quibusdam. extra de verb. sign. Bernar. Lutzbur. in catalogo hæret. lib. 1. c. 12. Reper. Inquisit. verbo: hæreticus. Si quis dicatur hæreticus manifestus, et copiose Arnaldus Albertinus tract. de agnos. asser. q. 29. Locatus in opere iudiciali verbo: hæreticus. nu. 24. & alij.

De hæret. manifestis, qui differantur.

Nec indiget longa disputatione tractatio hæc de manifestis hæret. qui scilicet manifesti dicantur, cõ Roman. Pontifex id aperte definiuit in d. c. super quibusdam. de verb. sign. quod adducit hic Eymeric. Et summa est, quinque vel sex modis dici posse aliquem hæreticum manifestum.

Primo, si intelligitur manifestus hæret. qui contra fidem catholicam publicè prædicat, quod potest contingere multis modis, vt docet Albertin. tract. de agnoscent. asser. quasi. 29. num. 8. & seq. Secundo, hæreticus manifestus accipitur ille, qui profitetur errorem hæreticorum fidei contrarium: talis enim professio à voluntate firma solet procedere resquære non est mirum, si inter manifestos hæreticos computentur, & pertinaces etiam censeantur, qui hæreticales profitentur errores.

Hæretici manifesti qui, & quot modis dicantur.

Tercio, vocatur hæreticus manifestus, qui vel suum proprium, vel aliorum hæreticorum defendit, sine tuctur errorem: immo vero qui aliorum defen-

dicuntur dixi supra super q. 2. huius 2. partis, nisi de A. canus illos omnes ad hos tres posse reduci.

Loquendo vero de secundo, quæ scilicet est illa pertinaciã in voluntate. Pertinaciã requiritur in voluntate, vt quis. ver. et proprie hæreticus dicatur, cõis est Theologorum, & Iurisperitorum sententia, vt probant ser. omnes, quos citauit in initio huius commentarij, et colligitur non obscure ex verbis B. Thomæ in sim. par. 1. q. 2. art. 4. ubi: Hoc circa hæc opinari falsum, hoc ipso, inducit hæresim: maxime si pertinaciã adiungatur. idem scribit ibidem Bartholomæus Torres Episcopus Canariensis. Et iterum dicitur Thomas, 2. 2. q. 1. art. 2. ad tertium argumentum. Simancas de catho. institut. tit. 48. nu. 1. Alfonso Castrius, lib. 1. cap. 9. de iusta hæret. puniitio. Locatus in opere iudiciali verbo hæreticus. num. 18. & copiose Albertinus tractat. de agnos. asser. quasi. 29. et alij, quos in re facili omittit liber.

Est autem pertinaciã finitima perseverantiã: quia vtique in rebus cõpitiis persistit: sed perseverantiã occupatur in bono, pertinaciã vero in malo. Ita Alfonso, & Simancas præcitatæ locis.

Pertinax vero est, qui id temere pertendit, quod debet dimittere, ut indicat Melchior Canus, lib. 1. c. 2. 9. de locis theologis, vers. at quid pertinaciã sit. vel pertinax est, qui persistit in errore, quod sub reatu mortalis culpe deserere iocetur. Ita Alfonso, lib. 1. c. 9. in principio, de iusta hæreticorum puniitio. quæ vero ad hunc locum attinent de pertinaciã, & pertinace in causa hæresis, copiose, subtiliter, et elegantè more suo explicat Melchior Canus loco proxime citato.

Quod aliquis dicitur habere pertinaciã in voluntate duobus modis. Hi duo modi hoc loco ab Eymeric relati generales sunt, sub quibus forte multi alij possunt contineri, quibus pertinaciã male creditur non obscure detegitur: neque his solum modis, quis dicitur pertinax: nõ Gerfon par. 1. operum suorum tractat. quodã de pertinaciã alios nunciat. & gloss. in extranaganti Joann. xxij. incipiente. Cum inter nonnullos, de verb. sign. verbos, pertinaciter, il primo, septè recenset, & Turcremat. in summa de Eccles. lib. 4. par. 2. c. 16. recenset viginti pertinaciã modos, quos repetit Alfonso Gherardus in thesauro religionis Christianæ, tit. de hæret. nu. 20. cum seq. adde. Albertin. tract. de agnos. asser. q. 3. nu. 13. & seq. & copiosius eod. tract. q. 30. vbi fuse recenset 19. modos cõuincendi aliquem de pertinaciã. & multos etiam refert Simancas, de catho. instit. tit. 48. num. 7. & sequentibus.

Cũ vero hic Eymeric. dicit duobus modis quempiã habere pertinaciã in voluntate, perinde est, ac si diceret, duobus modis detegi latentem voluntatis pertinaciã, de quibus vide, quæ dixi supra par. 1. super q. 12. ver. si autem negat coram iudice fidei, vbi ostendi veram esse hanc EymERICI doctrinam, & monitioni Inquisitorum in causis fidei necessario parendum, cum sufficienter ostendunt aliquid catholicæ fidei repugnare, & hæreticum dogma esse.

uno hæretico...

Quonia...

modis...

in libro...